

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра фізичної географії

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

**НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ОСНОВ ПОЛЬОВИХ
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

(назва дисципліни)

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва освітнього рівня)

спеціальності A4 Середня освіта

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Середня освіта. Географія

(назва освітньо-професійної програми)

Силабус освітнього компонента «НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ОСНОВ ПОЛЬОВИХ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ» підготовки бакалавра, галузі знань А Освіта, предметної спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія), за освітньою програмою «Середня освіта. Географія».

Розробник: Нетробчук І. М., канд. геогр. наук, доц. кафедри фізичної географії; Забокрицька М.Р., канд. геогр. наук, доц. кафедри фізичної географії; Вовк О.П., канд. геол. наук, доц. кафедри фізичної географії; Король П.П., канд. геогр. наук, доц. кафедри геодезії, землевпорядкування та кадастру

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

Протокол № 1 від 28 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри:

(Фесюк В. О.)

© Нетробчук І. М., Забокрицька М.Р.,

Вовк О.П., Король П.П. 2025

І. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	Галузь знань А Освіта	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4	Предметна спеціальність А4. 07 Середня Освіта (Географія)	Рік навчання – 1
		Освітньо-професійна програма Середня освіта. Географія
		Семестр – 2-й
		Лекції – 0 год
ІНДЗ – немає	Освітній рівень перший (бакалаврський)	Практичні – 0 год
		Лабораторні – 0 год
		Самостійна робота – 112 год
		Консультація – 8 год
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

Кандидат географічних наук, доцент Нетробчук Ірина Марківна
 Кандидат географічних наук, доцент Забокрицька Мирослава Романівна
 Кандидат геологічних наук, доцент Вовк Олександр Павлович
 Кандидат географічних наук, доцент Король Павло Пилипович

Контактна інформація: netrobchuk.iryana@vnu.edu.ua
Zabokrytska.Myroslava@vnu.edu.ua
yovk.oleksandr@vnu.edu.ua
pavking74@gmail.com

ОПИС

Основна мета цієї практики – це закріплення та поглиблення теоретичних знань про основні метеоеlementи, взаємозв'язки між ними, основні закономірності ходу метеоеlementів; різні водні об'єкти та методи проведення польових гідрологічних спостережень на середніх і малих річках; про залягання гірських порід та методи польових геологічних досліджень; про прийоми виконання топографічних зйомок і оформлення їх результатів у вигляді топографічних планів, профілів.

Організація та методичне забезпечення навчальної практики здійснюється відповідно до вимог Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про проведення практики студентів Волинського національного університету імені Лесі

Українки. Силабус навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень та методичні вказівки є основними навчально-методичними документами, згідно з якими здійснюються організаційні заходи та визначається зміст безпосередньо окремих видів занять навчальної практики здобувачів.

Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills.

До кінця навчання студенти набудуть такі компетентності:

загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

фахові компетентності (ФК)

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до

навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

Предметні компетентності (ПК)

ПК1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ПК2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні та економічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і соціально-економічних процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ПК3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ПК4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ПК8. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Програмні результати навчання

РН2. Демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН3. Називає і аналізує методи цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН5. Вибирає відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку особистісного розвитку учнів, визначає ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН6. Називає і пояснює принципи проєктування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН9. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН11. Виявляє навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН12. *Аналізує* власну педагогічну діяльність та її результати, *здійснює* об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН13. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. *Знає* та *розуміє* основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, економіки предмет їх дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної та економічної науки.

ПРН 2. *Пояснює* просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПРН 3. *Описує* основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПРН 4. *Пояснює* зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, *формулює* наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 5. *Формує* в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.

ПРН 6. *Застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, економіки, теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні, економічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії, економіки.

ПРН 7. *Уміє* характеризувати природні регіони, ландшафти й біогеоценози, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).

ПРН 9. *Характеризує і оцінює* природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; *знає і розуміє* географічні особливості свого адміністративного регіону.

ПРН 10. *Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати* теоретичні й методичні засади навчання географії, економіки, підприємництва та фінансової грамотності для виконання освітньої програми закладів загальної середньої освіти.

ПРН 12. *Дотримується сам* під час польових навчальних практик *та формує* відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.

Soft skills. При вивченні ОК здобувачі освіти набудуть навички критичного мислення (перевіряти достовірність джерел, сумніватись у початкових припущеннях і коригувати за їх потреби, уникати поспішних висновків у складних ситуаціях), аналітичного мислення (уміння аналізувати, порівнювати та робити обґрунтовані прогнози), комунікації (уміння чітко і зрозуміло доносити інформацію до аудиторії), тайм-менеджменту (уміння швидко обробляти інформацію), постійного навчання (бути відкритим до нових знань, інструментів, моделей, розвивати гнучкість і готовність до змін), презентаційні навички (вміння представляти результати досліджень на конференціях, візуалізація даних (графіки, карти) у подачі матеріалу, відповідальність і дисциплінованість (вміння брати на себе зобов'язання, дотримуватися термінів та виконувати поставлені завдання).

**НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ
ЕТАПИ ПРАКТИКИ**

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
Підготовчий	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ознайомлення з будовою та принципами роботи метеорологічних приладів. 2) Ознайомлення з методикою вимірювання елементів погоди за допомогою метеорологічних приладів. 3) Вивчення геологічної будови району практики. 4) Вивчення гірничого компасу в лабораторних умовах. 5) Безпосереднє ознайомлення з різними водними об'єктами та методами їх дослідження; 6) Вивчення методики і оволодіння практичними навичками дослідження гідрологічного режиму водних об'єктів; 7) Набуття досвіду в описуванні та дослідженні гідрологічних процесів. 8) Ознайомлення з роботою гідрологічного посту (змістом, порядком і результатами виконуваних на ньому робіт). 9) Набуття досвіду щодо проведення на гідрологічному посту щоденних спостережень за рівнем, температурою води, станом водного об'єкта. 10) Ознайомлення з геодезичними приладами та основними видами топографічних робіт (теодолітну зйомка, технічне нівелювання, тахеометрична і окомірна зйомки, барометричне нівелювання (30 год).
Польовий	<ol style="list-style-type: none"> 1) Екскурсія на метеостанцію м. Луцьк. 2) Проведення стаціонарних метеорологічних спостережень. 3) Проведення польових маршрутних мікрокліматичних спостережень. 4) Вїзд на геологічні відслонення (кар'єри, виробки, скелі, тощо). 5) Проведення польових досліджень в районах практики. 6) Відбір зразків мінералів, гірських порід, фауни. 7) Проведення рекогносціювальних досліджень, гідрологічних спостережень на р. Стир, промірних робіт, вимірювання швидкості течії р. Сапалівка, підрахунки витрат води і характеристик стоку. 8) Проведення щоденних спостережень на гідрологічному пості (р. Стир – м. Луцьк) за рівнем і температурою води. 9) Апробація методики вимірювання витрати води поверхневими поплавками за найбільшою швидкістю течії та особливостей її застосування на рр. Стирі і Сапалаївка у конкретних гідрометричних створах. 10) Виконання теодолітної, тахеометричної, окомірної зйомки місцевості і нівелювання (50 год).
Камеральний період	<p>Завершальним етапом польових фізико-географічних досліджень є камеральний період, під час якого здійснюють такі роботи :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обробка результатів мікрокліматичних спостережень. 2. Аналіз результатів мікрокліматичних спостережень. 3. Характеристика мікроклімату різних ділянок району

	<p>практики.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Обробка результатів польових геологічних спостережень. 5. Аналіз результатів польових геологічних спостережень. 6. Лабораторна діагностика мінералів, гірських порід, скам'янілостей. 7. Обробка даних спостережень включає перевірку польових книжок, побудову комплексного графіка ходу гідрометеорологічних елементів, складання таблиць «Щоденні рівні води», «Температура води» тощо. 8. Здійснення підрахунку витрат води та побудова поперечного профілю річки. 9. Підрахунок середньої швидкості течії річки для поперечного перерізу. 10. Обчислення геодезичних задач, проведення розрахунково-графічних робіт, оформлення планів місцевості, побудова висотних профілів. 11. Оформлення звіту і щоденників практики. 12. Підсумкова конференція, виставлення заліку (40 год).
--	--

Академічна доброчесність

Виконані завдання студентів під час проходження навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень мають бути оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента/студентів є підставою для її не зарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Політика щодо відвідування: присутність студента на практиці є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником практики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота виконується студентом за вільним вибором однієї з тем, які студентам пропонуються. Завдання одне на весь час практики. При виконанні завдання викладачем здійснюється консультивання.

Самостійна робота повинна мати обсяг 10-15 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4, переплетених або поданих у файлової папці. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки.

Перелік тем самостійної роботи:

1. Спостереження та аналіз кілька добової динаміки змін метеоелементів і погоди в м. Луцьку.
2. Характеристика клімату Полісся України.

3. Характеристика клімату району практики.
4. Аналіз зміни метеоелементів за час практики за даними метеостанції м. Луцьк.
5. Зміни погодних умов за час практики за даними метеостанцій Волинської області.
6. Спостереження та аналіз даних за станом погоди поблизу водойм у місті Луцьку.
7. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичного літа поточного року за даними метеостанції Луцьк.
8. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної весни поточного року за даними метеостанції Луцьк.
9. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної зими минулого – поточного року за даними метеостанції Луцьк.
10. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної осені минулого року за даними метеостанції Луцьк.
11. Опис мікроклімату місцевості за місцем проживання або навчання.
12. Вивчення та аналіз геологічних об'єктів м. Луцьк.
13. Характеристика геологічної будови Волинської області.
14. Характеристика геологічної будови Рівненської області.
15. Характеристика геологічної будови Львівської області.
16. Характеристика геологічної будови зони складчастих Карпат.
17. Характеристика геологічної будови Передкарпатського прогину.
18. Характеристика геологічної будови Закарпатського прогину.
19. Характеристика рельєфу району практики.
20. Опис корисних місцевості за місцем проживання або навчання.
21. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Стир.
22. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Сапалаївка.
23. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Жидувка.
24. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Омеляник.
25. Водопостачання та водовідведення м. Луцька.
26. Характеристика природних умов району практики – території м. Луцька та його околиць.
27. Характеристика гідрологічного поста – р. Стир – м. Луцьк.
28. Характеристика долини Стиру й руслових процесів у річці.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Теоретична підготовка - знання предмету; - володіння матеріалом під час проведення польових робіт	10
Психолого-педагогічна майстерність - педагогічний такт; - комунікабельність; - емпатійність; - не конфліктність тощо	5
Особистісні характеристики: - дисциплінованість під час проходження практики; - ініціативність; - самостійність; - професійна спрямованість;	10

- іноваційність тощо	
Оцінювання процесу проходження практики: - оцінка виконання та оформлення завдань за темами практичних робіт практики; - оцінка оформлення завдань для самостійної роботи; - оцінка за навчальний проект – дослідне завдання; - відвідування польових практичних занять.	40
Оцінювання звітної документації - звіт з навчально-комплексної природничо-наукової практики; - щоденники польової практики	20
Оцінювання допоміжної документації стінгазета про проходження практики	5
Захист практики	10
Сума	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою.

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

1. Забоклицька М. Р., Кутовий С. С., Навчальна комплексна природничо-наукова практика (з гідрології): методичні рекомендації. Луцьк, 2020. 66 с.

2. Нетробчук І. М. Польова практика з метеорології та кліматології: методичні рекомендації для студентів географічного факультету. Луцьк, 2017. 105 с. URL: <http://evnuir.eenu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13258>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Гись І. О. Маршрутні мікрокліматичні спостереження за станом погоди у місті Луцьку під час навчальної практики. *Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи*. зб. наук. праць за матеріалами щорічної наукової конференції студентів та аспірантів, присвяченої пам'яті професора Г. П. Дубинського (Харків, 11 квітня 2024 р.). Харків, 2024. Вип. 16. С. 12-16.

2. Кутовий С. С., Забоклицька М. Р., С. І. Ковальчук. Практикум з гідрології.

Частина 1. Гідрологія річок. Луцьк, 2020. 76 с.

3. Ляховський Д. С., Нетробчук І. М. Спостереження за станом погоди у своїй місцевості під час вивчення курсу «Метеорологія та кліматологія». *Сучасна наука та освіта Волині*: зб. мат. наук.-практ. онлайн-конференції, 20 листопада 2020 р./ упоряд. голов. ред. О. Ю. Ройко. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 173-175.

4. Машенко О. М. Метеорологічна польова практика з метеорології : робоча навчальна програма. URL: http://geo.pnpu.edu.ua/...practice/working_program_meteorological...

5. Нетробчук І. М. Вимірювання метеорологічних величин : наоч. посіб. Луцьк : Вежа-друк, 2015. 128 с.

6. Нетробчук І. М., Семенюк Р.І. Спостереження за станом погоди поблизу заплави річки Сапалаївка міста Луцька під час проходження навчальної польової практики з курсу «Метеорологія та кліматологія». *Шості Сумські наукові географічні читання* : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 15-17 жовтня, 2021 р. С. 64-67.

7. Нетробчук І. М., Лівик М. Р. Вплив кліматичних змін на вирощування сільськогосподарських культур у Волинському Поліссі. *Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Ніжин, 10-11 лютого 2022 р. / Ніжинський держ. ун-т ім. Гоголя. Ніжин, 2022. С. 106-110.

8. Нетробчук І. М., Окисюк А. М. Аналіз погоди на метеостанції Любешів Волинської області під час проходження навчальної практики з курсу «Метеорологія і кліматологія». *Наука, освіта, технології і суспільство: світові тенденції та регіональний аспект* збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 11 січня 2023 р.). : у 3 ч. Рівне : ЦФЕНД, 2023. Ч.3. С.59–61.

9. Валентина Стельмах, Ірина Нетробчук. Особливості формування «острову тепла» над містом Нововолинськ та шляхи оптимізації мікрокліматичних змін. *Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка*. Серія: географія. Тернопіль: СМП «Тайп». № 1 (випуск 54). 2023. С. 23-32.

10. Шипунова В. О., Казакова Т. А. Польова практика з метеорології : програма навчального курсу. URL : <http://ichebana5.ru/cont/1374949.html>

11. Щоденник для польової практики і самостійної роботи з природознавства / укладач П. В. Сарафинюк. URL: http://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_2/sarafinuk

12. Ярьсько А. Р. Стаціонарні спостереження за станом погоди у центральній частині міста Луцька під час навчальної практики. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: збірник матеріалів XVIII Міжнар. наук.-практ. конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 14-15 травня 2024 р. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2024. С. 117-121.